

terius: tunc, inquam, tenetur pitor reddere pretium totale. E converso si pictura sit vilior. Si sint æquales, resolve ut modo de admixtione, n. 2352.

A D M I X T I O

2350 **E**st ut quævis possit physice pars unius assignari, non potest faciliter dividi. Ut cum triticum, aut pecunia unius miscetur cum tritico, aut pecunia alterius. Si admixtio est facta causa, vel de iustitiam domini consenti, est res dividenda pro rata.

Si est facta una volente, altero nolente, aut neciente, tres regulas tradunt Doctores. Tamb. *rom. 1. l. 8. tract. 3. cap. 3. §. 4. n. 10.*

2351 Prima est, Si pars, quam admiscit, sit notabilis, & animam expresse habuisti non acquirendi dominium cumuli; cumulus in tuo heredario non est in tuo solo dominio, sed utriusque, & tenetur restituere ex cumulo pro rata, quia dominium non acquiritur sine voluntate acquirendi.

2352 Secunda, Si pars fit notabilis, & voluntatem habuisti acquirendi dominium, tunc eis dominus totius cumuli, ita ut res alterius pro conjunctione transierit in tuum dominium, ut non tenearis eam in individuo restituere; quia ita te habes, ac si rem alterius, verbi grati frumentum conspiceris, aut pecuniam expenderis, unde solus tenetur ad æquivalentem, uti quando rem alterius consumis. Idem dicitur de eam voluntatem habuisti, nec excludis, quia tunc adde voluntas implicita.

2353 Tertia, Si pars alterius cognosci faciliter potest, sed non separari sine totius destructione, ut si sis aurius aut velis sine immixta & inventa fila argentea alterius; tunc videndum est, quod sit utriusque, ut in n. 2349. Si partes sint æquales, tunc potior est ratio nolentis, aut necientis, qui tamen si rem pro se eligit, tenetur ad æquivalentem. Semper vero favendum est rei, non destruetur. Ita Tamb. *citatis*, Vide infra *in causa excessus in restitutione*.

I U S T I T I A

2354 **Q**uæ est præcipua virtus ex quatuor Cardinalibus, dicitur: *Consensio*, & præcipua voluntas, *ius suum unicuique tribuendum*: dividitur in legalem, distributivam & commutativam. Legalis est, quæ inclinatur ad observantiam legum, quæ sunt ad bonum commune ordinata: distributiva est, quæ inclinatur ad distribuendum iudicium bona communia, nempe honores, dignitates, & præmia iuxta præsertionem meriti & conditionis persone commutative est, quæ inclinatur ad ponendam, & conservandam æqualem rei ad rem inter bona privata privatorum. Legalis recte ordinatur ad totum, distributiva totum ad partes, commutativa partem ad partem in mutuis commerciis humanis, & hæc est iustitia proprie dicta habens pro objecto jus strictum, nempe jus proprietatis, & respectu æquivalentem antichristicam dari, & accepti distributiva vero solum respectu æquivalentem commutativam, quæ inter proportionem veritatis, intendens præmium, aut honorem juxta proportionem meriti, & conditionis persone, unde sola juxta commutativa, si violatur, onus restitutionis parit iustitia autem distributiva, si violatur, non parit onus restitutionis ratione facti, sed rationis juxta commutativæ, si ei sit adjuncta.

E X E M P L U M

2355 **S**i quis mille aureos reliquit nullis in Monte Pietatis decetis distribuendis juxta e jusque iustitiam, tunc ille, cui incumbit distribuendi cura, formam iustitiæ distributivæ servare tenetur, hoc modo, ut pecunia non nisi puellis ibi decetis distributis, tali forma, ut ea sit proportioni pecuniarum

quam una puella accipiet, ad pecuniam alteri tradendam, qualis recipietur inter inopiam unius, & alterius, si inopie ratio fit habenda; quod si distribuendo talem non servet proportionem, contra iustitiam distributivam peccat simul, & contra commutativam, ob pecuniam, quæ ei obviabat ex donatione alterius; cum enim donator hæc proportionem in distributione servari voluerit, perinde est, ac si singulis certam pecuniam suam assignaret; ita Matthius.

Secus in *l. 17. qu. 2. littera E. in §. 4. 34. quæst. 1. in d. 13. qu. 2. littera M. in §. 1. in d. 1. littera B. Matthius in Theol. Moral. disp. 3. qu. 1.*

C A P U T I I

De Contractibus.

2356 **C**ontractus est pactum, ex quo iuxta civitate oritur obligatio, seu ob recipere consensus duorum, aut plurium sine sensibili expressæ alterius partis defectu consenti, nullus est contractus.

2357 Contractus est invalidus, si Contractantes sint inhabiles, aut si eis non concedatur libera administratio suorum honorum, aut si eis resistit ius positivum; unde invalide contraheunt Religiosi, Mulieres, qui seclitice sunt, filii pœnitentium, & non iam emancipati, uxores, furiosi, prodigi, pupilli, Pupillus pœnitenti proximus, & minor habens curatorem, contractus sine tutosis, aut curatoris auctoritate, valide contraheunt in suam commodum, ut in nomine suum incontractum, alterum sibi obligat, sed alteri non se obligat.

2358 Secundum, Si contractus celebratur sine obligamine substantiali a lege requisita, sub clausula irritantur immo tunc contractus est invalidus, etiam si fuerit initus cum ignorantia solentis, licet matrimonium contractum cum aliquo impedimento dirimente etiam ignorantio, est nullum; quia talis follicitas & consensio a lege requisita, se tenet ex parte foras contractus, forma autem est de essentia rei, ut contractus, adeoque sine illa etiam ignorata res subsistere non valet.

2359 Tertio, Contractus ini in eum gravi iniuste incusso ab alio homine ad finem eos extorquentem, sunt invalidi jure nature, etiam si fuerint, qui metum passus est, consentium habuerit; & consequenter per eos non transferatur dominium, aut usus, Villalobos, Diana, Leander, & alii contra Caltop, & de Lugo. Ratio non est, quia deficit libertas, & consensus, quia licet eum non tollat metus, necesse est, ita ne iniuste incussus: sed ratio est, quia si contractus meritoriosus esse vallet jure nature, ex iniustitia oritur iustitia, quod implicat obligatio, inquam, que est ad iustitiam, oritur ex contractu per injuriam extortum, adeoque iniuste. Tum quia, qui per metum gravem iniustum contractum extorquet, si ex eo aliquid habet, tenetur sub mortali id statim restituere, etiam ante sententiam iudicis; quod non effectus, si contractus non esset invalidus jure nature.

2360 Dicitur ex communis doctrinæ hactenus, & cetera sacramenta, matrimonio excepto (de quo in num. 1649.) valide suscipiuntur, non obstante metu gravi iniuste ab alio homine incusso, ad sine illa extorquentem. Bona Disparitatem esse, quia Sacramenta (matrimonio excepto) non sunt radices, esse actus iustitiae, nec inducunt obligationem iudicalem, sed Religionis, aut alterius virtutis & ad eorum validitatem non requiritur consensus, qui fit contractus, sed sufficit consensus liber, & voluntarius implicitus, sicut ad peccatum, & peccatum, quia consensus sine conditione, & metu gravi explicito, contractus vero est radix iustitiæ, & ex eo oritur obligatio iustitiæ, unde ad illum requiritur consensus, qui fit contractus, qualis non est consensio spontanea, sed potestate voluntatis, & liber

niam coactio, & injuria, cum fit actus iniustitiæ, non potest causare consententiam, qui fit ratio iustitiæ.

2361 Clerici & Religiosi est prohibita negotiatio per se ipsos, minime facta per alios, quia Clem. 1. de vita, & honeste clericis, apponit particulam *personalius*, tum quia si fiat per alios, non habetur distractio ad terrenam, que est sine lege.

Negotiatio est, cum quis rem sui comparat eo animo, ut integram, & non mutuatam vendendo, vel permutando incipiat. Quæ est valde distractiva, & indecens, & ideo prohibita Clericis.

Non est eis prohibendum, si maneat pura, quæ passim legitur vendant, vel si greges alant, ut faras, lœc, lanam vendant, quia vendunt sensus suorum proprium, aut suorum rem. Nec si emant agrum cum fructibus immaturis, vel sine vendant. Nec si id quod ad proprios usus emerant, postea mutato consilio, & ceteris vendant, ita Busemb.

2362 Contractus validus obligat in conscientia, & si iudicatur, ad restitutionem.

2363 Contractus alii sunt nominati, qui habent proprium titulum, seu nomen, ut emptio, mutuum, &c. de quibus modo: alii incommuni, qui proprium titulum non habent, sed explicantur his verbis, *do, & unde facio, non factus, do, non factus, facio, ut des*, & metum, ut in errore in contractibus: vid. a num. 1645. ad 1608.

P R O M I S S I O

2364 **E**st actus, quo quis sponte & liberaliter pollicetur alteri aliquid dare, vel facere. Promissio vera, & libera, que non est simplex profectum, seu offensio animi, & voluntatis aliquid facere, sed quæ unus alteri obligatur, idque ostendit per signa externa, & in materia licita, pariter & donatio, si sit acceptata, obligat in conscientia, & sub mortali, si materia fit gravis. Secus in *4. d. 28. q. 1.* contra plures tenentur non peccare mortaliter, sed solum esse inobediens, & infidelium. Non obligat autem ante acceptationem, etiam si fit facta Ecclesie, nisi sit facta Deo per modum voti, quia obligatio ex alterius parti consensu dependet, nec obligat promissio metu interea, quia contractus obligatorius debet esse signis externis exprimitur: *v. dictæ de iuramento, & 600.*

D O N A T I O

2365 **E**st actio liberalis sine translatione domini alicui, ex cuius rei non debet esse iustitia in alium; quod si non fiat liberaliter, sed pro retributione, erit venditio, aut unius pro alio commutatio; si fiat solo verborum officio, & sic acceptata, dicitur imperfecta, si fit vero cum rei traditione, dicitur perfecta, & transfert dominium in re. Aucte acceptationem potest revocari, etiam si fit facta per publicum instrumentum. Condicio impossibilis, aut turpis ei apposta, habetur pro non adfecta.

2366 Donatio quædam tenetur inter vivos est invalida iurisdictioni, quia est nimis prodiga, & privat locum testandi. Arit fit facta Ecclesie, non potest jure civili impediri. Mendo verb. donatio, *v. num. 2362.*

2367 Donatio non solum acceptata, sed etiam tradita, revocari potest ex jure civili in pluribus casibus, & 1. Donatio facta inter vivos, ob enormem ingratitudinem donatarii, nimirum si donatarius atrocem iniuriam donatori intulerit, cum verberaverit, si fecerit grave damnum in eius bonis attulerit, aut si inopia laborantem non alerit, & donatarius autem non tenetur ad restitutionem, nisi post sententiam, quia hæc est pena, & cum ingratitudo debet a iudice probari.

2368 Secundum, donatio facta causa mortis potest a donatore sciendo ad mortem revocari sicut legatum, & liber

testamentum, quia includit implicitam conditionem, nisi revocetur.

2369 3. Si donatio facta a patre facta tanta, ut non relinquat filius, quantum patet legitima eorum proportio, dicitur mortificosa, hoc est contra officium pietatis, & hæc fit est facta alicui ex filiis, revocatur tantum usque ad legitimam alicuius; si sit facta extraneo, animo defraudandi filios, revocatur tota. Si non fit facta animo defraudandi filios, vel sit facta Ecclesie, aut cause pie, revocatur usque ad filiorum legitimam.

2370 Si vero donatio facta a Patre, aut matre, non excedat, ad de quo disponere possunt, non tenetur filius in partione hereditatis illud computare, quia talis donatio confirmatur morte. Immo si sit donatio remuneratoria, quæ facta extraneo valet, etiam ad initio valet, nec indiget morte confirmari. *Syrl. ver. Peculium. Mendo verb. filius num. 20.*

2371 4. Si donatio facta a Rege conormiter Regnum lœdat, potest ab ipso, aut successore revocari, *v. 5. Prole carens, si morgan partem benoam donavit, & revocare potest superrevente prole.*

2372 Donationes inter vivos inter conjuges sunt prohibite a iure, cuius ratio est, *ut appareat amorem conjugalem sine pretio habere.* Valent tamen, si si sunt causa mortis, seu in tempus soluti matrimonii. 2. Si sunt ob causam piam, aut sit remuneratorie. 3. Si uxori donet marito quæa dignitatis obtinende, aut publici muneris exercendi. 4. Si matris donatio dotem, aut faciat contra dotem, seu ob iustam causam superat uxoris dotem. Vel si aliquid annuum, aut mensuale donet uxori ob vestimenta, & alias necessitates. Vel si ingrediatur Religionem, & in ea proficiatur. 5. Si sit dives, & modice donet.

2373 Donatio inter sponsos de futuro valet, si non sit in tempus futuri matrimonii.

2374 Quod invalidè matrimonium contraxit, potest, quæ donavit uxori, revocare, quia ex errore, & motu matrimonii donavit; debet tamen communi damnum probare.

Vide num. 1692. de largit. muner. a num. 990. & tom. 2. num. 130. ad num. 136.

Secus in *4. d. 30. quæst. 1. litt. B. & E. d. 15. quæst. 2. litt. I. Matthius in Theol. moral. disp. 4. quæst. 4. & 2. Joan. la Cruz, 7. præc. pag. 103. Boonici. tom. 2. pag. 558. pag. 748. Tambur. tom. 2. pag. 245. 254. Busemb. lib. 3. tract. 5. cap. 3. Diana part. 1. tract. 8. Clericus cap. 145. num. 17. 18. Mendo verb. donatio.*

M U T U U M

2375 **Q**uod secundum nominis etymologiam idem est, quæ, & de meo sum fit; dicitur: *Constitutio, quo res numero, ponderis, vel mensuræ consenti dominium, & usui a mutatore in mutaturum usque ad certum tempus transferunt, cum obligatione restituendi eandem, vel similem in specie, & bonitate.*

2376 Commodatum est, quo usus alienius rei alicui gratis conceditur sine translatione domini. Qui usus, & quibus precibus conceditur, dicitur Præcium.

Qui pecuniam alicui commodat, non ad usum, sed ad pompam, potest lucrum accipere; Clericus c. 83. num. 16. quia non est mutuum in nec accomodatatum, sed locatum materialis pecunie.

2377 Depositum est, quo aliquid alteri custodiendum traditur sine usu, sive cum pretio, sive sine pretio.

2378 Locatum est, quo alicui traditur usus alienius rei sine translatione domini ad tempus, sed ad usum alicuius precibus annuatim solvendo. Qui dictam usum rei, v. ut donum concedit, dicitur locator, qui eum recipit, dicitur conductor.

2379 Emphyteuticus est contractus, sine immobilis, cuius tantum dominium usule, seu indivisibilem temporis in accipientem, retento directo quæa concedentem, cum pæcâ certe passim proprietaria annuatim solvenda in re cogni-

capitationem domini directi. Qui accipit, dicitur Emphyteuta, qui concedit, Proprietarius.

2370 Fœdum est contractus rei immobilis, cuius status dominum utile, seu indirectum transferuntur in acceptionem, & retinetur dominium directum apud concedentem, cum onere non cessandi solvendi, sed exhibendi directi dominii fidelitatem, & obsequium personale. Unde fœdum dicitur ab emphyteuti, solum quia in hac debetur pe- nis realis, in illo fidelitatis, & obsequium personale solum contracti solent. Vnde in huiusmodi fœderibus, aut prœlata gesta, & si concedatur hereditaria, transferatur ad hæredes. Qui concedit, dicitur infœdatarius, qui accipit fœdatarius.

2381 Emphyteusis, & fœdum differunt a locazione, 1. Quia locatio, seu conductio fieri potest tam de re immobili, quam mobili, illa vero solum de immobili. 2. Quia in locatione nullum dominium, sed pe- nus usus rei transferuntur, in illis vero transferuntur domi- nium utile. 3. Quia emphyteusis fit ad longum tempus, quod non fit minus decennio ex iure, & locatio vero fit ad brevius tempus, alioquin erit emphyteusis. Differunt a venditione, & captione; quia in his transferuntur omne dominium rei tam directum, quam indirectum, in illis vero solum dominium indirectum, seu utile. Denique differunt a libello, quia contractus libellarius, seu datio ad libellum dicitur, quando emphyteuta, vel fœdatus reus, quam in emphyteusis, vel fœdum accepit, simili contractu tradit tertio, si adeoque dicitur subemphyteusis, & subfœdum, seu fœdum ad decennium facte, requiritur consensus domini directi.

2382 Si res conducta absque culpa conductori aliquo casu fortuito reddatur inutilis, non tenetur conductorolvere pensionem, nisi pro rata temporis, quo ca- tassa est. Si superest utilitas, & si non sit, & si lon- giorus nihil recipiat ex pretio conducto, liberatur a pensione, si sit parva, non venit in considerationem, si sit magna, & si jus minuendum pro rata pensionem, nisi aliter conventionum fit, vel nisi fertilitas unius anni compensari possit fertilitate alterius anni, ut observari solet in locacionibus ad plures annos. Sterilitas tunc dicitur esse, quando detracta affirmacione experientiam, & seminis, non superest utilitas, qui sufficiant ad solvendum dimisiam pensionem.

2383 Conductor, si ob justam & urgentem causam sit coactus rem conductam deserere, & gr. ob pestem, &c. ante tempus determinatum supervenientem, non tenetur integram pensionemolvere, sed pro rata tempo- ris, quo ea usus est.

2384 Potest conductor ante tempus determinatum expelli, si res conducta abatur, dampnicium, vel metericis adducendo, aut aliud turpe ibi exercendo cum scandalo, & si non domus reparacione indiget, remittendo pensionem pro rata. & demum, quando de- bitam pensionem non solvit.

2385 Si res perit in mutuo, mutuatario perit, in deposito autem, accommodato, & locato, deponentis, accommodatori, & locanti perit, quia res domino pe- rit, nisi perit culpa depositarii, & aut nisi sit depo- sitarius ex publico officio, qui in omni eventu tenetur ad dampnum; unde si latro simul te spoliat veste, quam habes accommodatam, & pecunia, quam habes mutuatam, tenetur restituere pecuniam, non vestem.

De culpa vide infra de restitutione.

2386 Pignus est contractus, quo alieni rei traditur ob majorem crediti securitatem. Unde habes tacitum depositum in gratiam depositarii. Differunt ab hypotheca, quia pignus est de re mobili, hypotheca de re immobili, ut vinea, domus, &c. que obligatur creditori, sed remanet apud debitorum.

2387 Non potest quis uni pignone, sicut nec deposti- vo nisi de consensu expresso, vel tacito domini, quia pignus datur ad securitatem, & depositum ad usum, non ad usum.

2388 Habens in pignus prædium, si illud colat, te-

netur, deductis expensis, & laboribus, fructus compo- nuntur in sortem principalem vel crediti, quia res do- minio fructificat. Exceptitur 1. Pignus datum pro dote, quia maritus recipit fructus ad sustinenda onera ma- trimonii. 2. Si pignus sit res fœdalis, & deus ha- bent dominium directum, quia res domino fructificat. Vide quoque sequentium, vtr. Possessor bona fidei.

2389 Item excipiuntur contractus a godere, ut si tibi datur Petro pecuniam ad fructuum, datur a Petro do- mus pariter ad fructuum, seu quod pecunia tibi redi- tur, non tenentur fructus domus in sortem principalem computare, sed potes illis frui, usquequo pecunia tibi reddatur, requiritur tamen, ut pro pecunia data sit tibi lucrum cessans, aut alius iustus titulus ex dicendis, si alioquin erit usus, & lucrum ex mutuo; quia circa pecuniam non datur dominium utile adificandum a dicto, cum non sit ex fructificata. In rebus autem, in quibus datur dominium utile directo distindum, licet- tus semper est contractus a godere, qui est qui tam con- tractus locacionis; unde licet Petrus dat Paulo domum ad habitandum, & Paulus Petro viandatum ad fru- ctum; tunc namque Paulus uti conductor domus dat pro annua pensione Petro fructus viandati v. n. 2429.

2390 Si quis vero pecunia, quam depositum habet, iudat, & laxatur, non tenetur lucrum restituere; ve- quia est fructus mere industrialis.

2391 Fideiussio est contractus, quo quis suo periculo suscipit alterius factum, aut delictum, præsumitur tunc, aut solvitur, si alter non solvat.

Principali non tenetur, non tenetur fideiussor in conscientia solvere, donec per vim iustitiae obligatus, & quia talis præsumitur animus fideiussoribus.

Ei creditor prius debet in iudicio agere contra de- bitorem, nisi sit manifeste solvens, aut solvitur.

Fideiussore solvente, tenetur debitor solvere, & compensare damna ratione fideiussionis facta.

Obligatio fideiussoris transit ad hæredes. Bonacia. Membr. vtr. Fideiussor. v. n. 1839.

Fideiussor esse non potest, qui non habet bona, aut qui non habet administrationem suorum bonorum. Unde fideiussor non potest Religiosus, nec mulier nupta, que neque potest fideiussore pro marito. Auth. si quis mulier, Clericus c. 144. n. 19.

Nec minor. Item si minor contractat, invalidus est contractus, & nec fideiussio, si adveniat, tenet. Amend. cit. num. q. n. num. 2357.

Scotus in 4. disp. 15. qu. 2. lit. K. Mastrus disp. 4. qu. 3. disp. 5. qu. 4. Bonac. tom. 2. pag. 660. Tamb. tom. 2. lib. 9. tract. 6. c. 9. Clericus a. cap. 76. ar. 88. Mend. v. Fideiussor.

U S U R A

2392 **E**t si licetam questionem ex mutuo uti mutat. Quod est iniquum, cum mutuum acquirat lucrum, ex re non amplius sua. Tum quia pecunia numerata non est pretiosior numeranda, nam (ait Scotus) pecunia non est ex natura sua fructifera, sed solum ex industria utentis, qui in mutuo non facit lucrum industriam esse alienius: v. propf. 41. ad Innoc. XI. dam. Hinc usura est mala, & prohibita iure natura, & divino. Etich. c. 18. Ad usuram non commutatur; & Lugo c. Mutuum datur, & nihil inde speratur. Dicitur uti mutuo, quia si lucrum accipias non vi mutui, sed aliquo iusto titulo, qui contingat in mutuo, non committes usuram.

TITULI IUSTI LUORI IN MUTUO.

2393 **P**rimo, ratione damni emergentis, exigi pote- est licite lucrum, quia beneficium alteri pre- stare cum tuo damno est pretio affimabile, & dignum compensatione. Requiritur, ut dampnum impec- tur manifestabiliter exculpationem, & quod lucrum tassetur

ab initio prudentis experti, iuxta probabiliter damno. Exemplum damni emergentis. Si, ut pariter centum, que pro committente vires. Quod obis paraveris, cogit- garris mensis Febuarii illud carnis emere, dixeris pati dampnum iulo majori pretio.

2394 Secundo, ratione lucræ cessantis: quia a proxi- ma negotiacione se habere in gratiam mutuatarii, est pretio affimabile, nam cessat lucrum, quod inde speratur.

Tres condiciones requiruntur, 1. Ut lucrum cessans sit in spe certa, aut probabilis proxima; quod eventus, quando pecunia est negotiacione applicata, aut proxime applicabilis. Non fuisse lucrum in potestate, quia quæ est nihil tam in re, quam in spe, adeo- que non est vendibile.

2. Ut in mutante sit vere voluntas parata ad nego- tiandum, ut verum fit dicere; Proximè postum. & vellem negotiari, quod non facit in gratiam mutuatarii; quia negotiatio proxima respectu recusantis ac- que habet, ac si non esset. Si recuset negotiacionem, & velit mutare perituros, sic dispositus, ut si non esset, qui mutuum peterent, nolles negotiacionem, exi- gendo lucrum, committis usuram; quia tunc vis mu- tuum absolute, recusando negotium, & sic lucrum vi mutui. Si vero fit in se desistendo, ut illo non essent, qui mutuum peterent, vel desistendo negotiacionem, potes exigere lucrum, quia vere recusa in gratiam mu- tuatarii, & vere mutuum est causa, ut lucrum cesset.

3. Ut non exagitur, nisi quanti æstimatur spes lucræ cessantis, deductis expensis, & periculis. Unde si lucrum est certum, potes exigere equale. Si sit spes probabili, debet exigeri minus lucro sperato, iuxta æstimacionem prudentis experti, quia spes incerta lucræ centum non valeat centum. Optimam regulam dat Lessius, videlicet, ut tantum remittas mutuatario de lucro cessante, quantum desideris pro contractu æstimationis talis lucræ sperati; unde si spes, quod esset lucraturus quindecim pro centum, pro quorum æstimatione solvères quoque, poteris a mutuatario exigere decem. Praxis Panorani est, ut exigatur septem pro centum.

2395 Si habes duas portiones pecunie, unam in capita otiosam, aliam negotiacione expressam, aut proxime expobillem: tunc si mutas otiosam, & lucrum exigas usuram committis, si tunc in mutuo negotiacionem delinquant. Quia ex hoc, non ex illa lucrum cessat.

2396 Tertio, ratione periculi, exigi potest lucrum pro- portionatum iudicio experti. Tertius est, quod accipias tantum, quanto Mercatoris similibi negotiacionem assecuratus, videlicet tria, aut quatuor pro centum quolibet anno. Si mutuo accipias, cessat periculum re, & mutuum re peritri, non obstante longe majori lucro cessante; alioquin peccat mortaliter, & tenetur ad restitu- tionem præteriti lucræ, quod forte a mutuatario ratione huius tili recepti; unde si te obligando talem animum non habes, sed optulimus, contractus erit usurarius, & mutuum palliatum: v. n. 2394.

Tum quia usus extitulis, quo per plures, Sacer- dos pro Missa jussu stipendium accipit, est obligatio, quam assumit ad Missam applicandam pro hac deter- minata persona, cum jussu pro alio. Item potes pri- quid exigere pro promissione, qua te obligas alicui quod intra annum vendendum.

2402 Ex hoc titulo lucrari potes quinque pro centum quolibet anno, quia tanti a prudentibus æstimatur obligatio suscepta mutuatari; que accipi possunt pro rata parte singulis mensibus; quod etiam contin- gere potest, quando mutuum accipitur ad menses.

2403 Totum corroboratur ex Montibus Pænarie, ubi obliquis in mutuum liberum, ut in primo casu, adeoque unus impositi vi mutui.

Si vero ultra offensionem animi de spe gratitudinis, adhibes preces importunas, aut signa, aut apprehen- dere facias mutuatario timorem, te amplius non mu- tuaturum, si non fit gratis; vel si deduces gratitudi-

nem in pactum, ut dicas; Do tibi mutuum cum pacto, ut si mihi gratias usuram committis, quia preces impor- tunas causas involuntarium, & pactum tollit ra- tionem gratitudinis, quæ est pura obligatio naturalis, & inducit obligationem iustitiae: v. n. 1226. Propf. 42. ad Innoc. XI. dam.

2399 Sexto, ratione pane conventionalis; ut mutua- rarius solvat, v. gr. quinque pro centum, si tempo- re prefixo non reddat mutuum; quia in contractibus pena iuste imponitur inconstanti, & licet cubilite se servare indemnem. Requiritur autem, quod fit in mora culpabilis; unde si differatur solvatio pro hebdoma- da, aut tertera mutuatarius sit impotens, excusatur a pena, nisi factus sit impotens, quia prædige vixit, futuram moram prævidens.

2400 Septimo, ratione contractus inominati; de, ut do. Exemplum: Petrus dat tibi centum, hoc pacto, ut si moriatur intra decem annos, tu illi ei, si qualis hereditas reddere debes; si autem vivat, tenentis red- dere illa centum, & alia centum, nempe decem pro singulis annis licitus est contractus, quia par est utrius- que periculum amittendi, & spes lucræ; hic autem non est contractus mutui, sed ludii sortis, qui est licitus.

2401 Octavo, ratione promissionis; & obligacionis mutuatarii; licet potes lucrum a mutuatario accipere, si illi obliges ad mutuum, quando voluerit. Par. quilibet, q. mor. canonice, centuria 1. pag. 2. Tand. in 2. lib. 9. m. cap. 3. c. 2. n. 5. Molina. Tolet. & alii. Ratio positissima est, quia obligatio, quam quis in se suscipit ad mutuum, & ex una parte est gravamen diffin- ditum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

Igitur obligatio ad mutuum est gravamen dif- fitum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

Igitur obligatio ad mutuum est gravamen dif- fitum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

Igitur obligatio ad mutuum est gravamen dif- fitum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

Igitur obligatio ad mutuum est gravamen dif- fitum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

Igitur obligatio ad mutuum est gravamen dif- fitum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

Igitur obligatio ad mutuum est gravamen dif- fitum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

Igitur obligatio ad mutuum est gravamen dif- fitum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

Igitur obligatio ad mutuum est gravamen dif- fitum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

Igitur obligatio ad mutuum est gravamen dif- fitum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

Igitur obligatio ad mutuum est gravamen dif- fitum, & separabile a mutuo; nam regulariter datur mu- tuum sine obligatione mutuatarii, & ex alia parte est pretio affimabile, adeoque licite vendi potest. Quod fit pretio affimabile, probatur ratione insolubilis; si mu- tuus obligando mutuatarium ad remutandum, ex com- muni, & certa doctrina, usuram committit, non alia ratione, nisi quia obligatio ad remutandum est gra- vamen a mutuo affimatum, pretio affimabile: v. n. 2414.

num, supposito tamen, quod rogatus, aut misericordia motus velit autum dare, obligans ex hoc divina non facienda in misericordiam visitant. Ita loquitur Sect. in 4. disp. 13. qu. 2. lit. v.

2405 Item non potes lucrum exigere ex obligatione non repetendi mutuum signis ad certum tempus, quod quando vendis obligationem non repetendi mutuum ut quando ad certum tempus, nisi vendas, nisi tempus, quod non est tunc. Tum quia concessio dilationis temporis est mutuo interfecta: vid. Trapp. 42. ab Alexandr. Septim. damnat.

9. RATIONE MONTIS PIETATIS.

2406 **M**ons Pietatis est summa alius pecunie, vel tritici, &c. in communi positus, destinate ad mutuandum indigentibus, capitalis saltem. Tres habet conditiones. 1. Ut mutuum detur ad certum tempus. 2. Ut mutuatarius det pignora custodienda apud administratores, quae, mutuatarius praefixo tempore non solventibus, venduntur, reventa a Montepore non solventibus, venduntur, reventa a Montepore. 3. Ut mutuatarius pro rata pecunie mutatae, & temporis, quid voluit singulis mensibus pro Ministris, conservare domus, & Montis.

2407 Montes Pietatis sunt duplicis generis: alii sunt erecti ex decemtionis Monti libere donatis & legatis ad cunctum mutuandum pauperibus, seu indigentibus: talis est Mons magnus Panormi. Alii vero in defectum elemosinarum sunt erecti ex pecunia civibus apud ipsam depositam ad finem mutuandi indigentibus: tales sunt plures Montes in diversis Summi Pontificis.

2408 Mons utriusque generis exigere potest a mutuatariis duo, aut tria pro centum, quantum sufficit, ut revertat indebitum; quae intervient pro laboribus, & stipendio Ministrorum, ac pro expensis necessariis ad conservandum Montem.

2409 Quod si de expensis necessariis processu temporis aliqua summa superflua restituerenda est mutuatariis, & quia isti non cognoscuntur, restituerenda est pauperibus. Item fieri potest consuetudo per Bullam Cruciatas, ubi ad hoc, sed melius est, si restituerat ipsi populo, diminuendo imperitum lucrum iudicio prudenti, nimirum si exigerentur tria, exigerent duo, ut nequissimo satisfactio fiat.

2410 Officiales Montis praesentes in alios usus, quam pauperum, ad quos esse destinata, incurrit excommunicationem Pauli V. Papae reservatam per Bullam de anno 1615 Orosio.

DIFFICULTAS EST,

2411 **A**n Monti Pietatis, ultra id, quod est necessarium pro expensis, possit a mutuatariis exigere quinq; pro centum?

Certum est, id non posse. Montem Pietatis primi generis, id est namque prohibet Leo X. in Concilio Lateranense 1570, quia sic Mons lucrum reportat ut mutui, et simul defraudat piam intentionem legantium, qui suam pecuniam ad Montem deponunt, ut indigentium miseria allevetur, non ut revertat lucro Monti. Hac ratione (ait Pontifex) licitum esse Monti se servare indemnem, adeoque tantum exigere, quantum requiritur pro expensis necessariis ad Montem; non est autem licitum idem lucrari.

2412 Difficultas solum habet locum in Montibus secundi generis, pro quibus,

Respond. Pasqual. Montem exigere quinq; pro centum, quae tenetur solvere ipsis deponentibus pecuniam, qui licite possunt tunc lucrum recipere ex pecunia apud Montem deposita. Pasqual. in dec. mor. dec. 183. & 186. ex q. mor. cent. 1. a pag. 1. ad 14. D. Ant. Bonac. & alii apud ipsum. Ratio est, quia ex una parte potest Mons exigere a mutuatariis id, quod

ob eorum commodum solvere tenetur, ut revertatur indebitum, quoniam non debet ob eorum commodum parvi damnum: debet autem solvere quinq; pro centum ipsis deponentibus; nam illi suas pecunias non deponent ad mutuandum, nisi acciperent lucro; si alioquin esset publicum hoc non indigentium populorum sublevanda; & enormes usuras, praeterim Hebraeorum, excludendi: qui est finis erectionis Montis.

2413 Ex alia parte, lucrum quinq; pro centum ex pecunia supra Montem deponitur licet iustum, quia Paulus III. per Bullam inq. Cruciatas ex die 10. Julii 1549. concedit deponentibus pecunias supra Montem Pietatis Tertianem: Quod possint absque aliquo conscientiae servatulo percipere quinq; pro singulis centenis, etiam si alia pecunia sine ulla lucro esset visio permansura, & non fructificans. Lino natus Pontifex, id etiam concessit sive a Sede Apostolica Montibus Bononiensi, & Mutinensi.

2414 Quantum ad titulum iustitiae praefati lucri, tres allegat Pasqual. 1. Est obligatio, quam deponens in se suscipit ad mutuandum, quae est pretio estimabilis: v. n. 2401. Nec officii, quod in depositione nulla fiat expressa mentioibus obligationis, quia deponens implicite intendit hoc Montem, qui est sic exponens mutuandum, ob idem finem ut praedictum de mutuis, offert lucrum deponentibus, quod virtualiter non est aliud, quam obligare illos, ut mutuent. 2. Est finis publicae utilitatis, in consensu autem iuris privati cum publica utilitate, cessat ius privatum, quod vis mutuatariis de non solvente aliquid ultra forent. 3. Est ratio supremi domini, quae Praeposita supra mutuatario bonis certam pensionem in remunerationem assignat, utpote apud Montem ad Mutuandum deponentibus, utpote beneficium communitati, & inde Principi.

Ad id tamen Pasqual. obviatur Montem Montis erectionem fieri debere auctoritate Summi Pontificis, tam ob scandalum usurae vitandum, quam quia in dubio quoad mores ad ipsam speciem circumstantias cognoscere. Ac primum non posse percipi mutuatariis Montem exigere, & inde lucrari licitum quinq; pro centum, quod est mixtus, in quantum summa, quae mutuatariis, est constans non solum ex pecunia depositis, sed etiam ex redditibus, aut aliis publicis redditibus; & tunc id potest pecuniam deponentes lucrum quinq; pro centum reportare ratione centus realis super redditibus, aut redditibus publicis fundatis.

2415 Didit addo, Montes in pluribus Italiae locis esse mixtos, in quantum summa, quae mutuatariis, est constans non solum ex pecunia depositis, sed etiam ex redditibus, aut aliis publicis redditibus; & tunc id potest pecuniam deponentes lucrum quinq; pro centum reportare ratione centus realis super redditibus, aut redditibus publicis fundatis.

COROLLARIA DE-BENE

Per. 2. dub. 259. de Inquisi.

2416 **E**X his sequitur, quod inter persona privata potest iustum huiusmodi Montem instituere, & tamen pecuniam illam sub onere alioquin census accipere, & a mutuatariis exigere quantum opus fuerit, ut sic indemnem praestet, etiam si 3. vel 10. in centum ab illis exigere, dum enim hoc eorum in illorum commodum agit, potest exigere quantum opus est, ut de indemnem praestet. Quod autem hoc totum in commodum illorum agit, patet, quia non solvunt, nisi 3. vel 10. in centum, cum aliquo in utratris solventes 15. & fortasse alioquin.

Non obstat, quod eo vis mutuatariis Monti solvant, quod dicitur forent reinvent. quae, pat. est, ut plus ad onera Monti contribuant, qui dicitur in illis commodis sumuntur, quorum pignora dicitur callosioribus.

Neque obstat secundo, quod qui dant pignora minus molestae, ut certamen, vel quid aliud autem, tantumdem solvant, quantum quid dant pignora molestiora, ut velles, quae debuit certam partem, &

35. quatuor.

2417 **P**anormi muliercula quadam vulgo dicta Imperatrix, & Mexicana, pro suis laboribus ad defendenda pignora apud Montem, & mutuam a Montem ad mutuandum, accipere solent decem grana pro uncia.

2418 **C**ontractus societatis, est conventio plurimorum contribuentium aliquid ad commune lucrum. Per ly aliquid, intelligitur pecunia, res fructifera, aut animalia, panni, &c. labor, & industria: ita ut unus, vel plures ponant pecuniam alius, vel alii laborem, & industriae, vel singuli ponant pecuniam, & industriam.

2419 **T**res conditiones requirit societas, ut sit licita. 1. Ut fundetur in negotiatione licita. 2. Ut servetur aequitas inter socios; scilicet, quod expense, etiam pro infirmis, a socio ob negotio societatis contractas, damna sine gravi culpa socii fassa, & lucrum sit communia; ita ut negotiatione completa, deductis expensis, & damnis sine ulla culpa socii factis, & scilicet sorte, nempe pecunia domino restituenda, lucrum, quod remansit, dividatur pro rata inter socios, ut sicut se habet sortem, ita lucrum ad lucrum: potest enim contingere, quod plus valeat industria, & labor, quam pecunia, praesertim quando socii, qui ponant laborem, sunt plures. 3. Ut pecunia fieri periculo presentis; ita ut si present casu cum legisima culpa socii, ponenti perit; quia per contractum societatis non transfertur dominium, sicut in mutuo; sed lucrum usus fructiferus dominum in ordine ad communem negotiationem, & lucrum, taliter quod socii non possint pecuniam in societate positam extrahere

ad propositus usus. Ex quo fit, quod si tradas pecuniam mercatori, ut exponat ad cambiam, mercetur, &c. hoc tamen pacto, ut periculum pecuniae fiat mercatori, sed lucrum dividatur contractus erit usurarius, quia non societatis, sed mutui. Haec est natura puri contractus societatis.

2420 **I**n societate tamen fieri potest, ut quae fassa sortem revertat indemnem, & insuper certum lucrum percipiat, si ad contractum societatis adiungatur alii duo contractus, affectationis sortis, & affectationis lucri societatis, & scilicet contractus, quo quod alioquin rei periculum in se suscipit. Hoc praemissi: vide num. 2397.

2421 **D**eclaratur, & suppono te dedisse Paulo trecentum aureos contracontractu societatis ad negotiandum, quaque pecunia esse aequalis valoris cum industria Pauli. Insuper, quod spes lucri iudicio prudentis fit de sexaginta aureis.

In hoc casu ex vi contractus societatis debentur tibi una cum sorte triginta aurei, qui fune dimidium lucri operati; de quo in te est periculum sortis, facis, ut Paulus illud in te suscipiat, tibi affecundum sortem, pro cuius affectatione, & oneris suscipit compensationem, de tribus partibus lucri operati ad te pertinentis requiritur tibi annus, nempe decem aureos; quia adhuc in te remanet periculum, & incertitudo lucri, facis ut Paulus illud in te suscipiat, pro cuius oneris pretio ex praesentibus partibus reliquias aliam partem, pro te retinendo tertiam certam, nempe lucrum decem aureorum, & non plus; quia lucrum incertum non plus valet, quam tertiam pars certe. Ita, proportione servata, discursus in aliis casibus.

Qui tres contractus, sicut fuit liciti celebrati cum tribus personis, ita si celebrentur cum eadem persona, quae non aliis, sed identitate personae substantiam contractus, Tuo qui hic contractus affectationis sortis, & lucri, magis proprie dici solent venditionis, quae affectatus vendit suam obligationem praestandi alteri non suam indemnem.

2422 **H**oc contractum ut possint indigentes, ut sustententur, quia tunc lucrum certum reportantur ex suis pecuniis sine periculo sortis, & sine usura, quia non ex mutuo; tunc namque mutuum transit in societatem cum tribus contractibus.

P E T E S.

2423 **P**etrus bona fide celebravit contractum usurarum: an possit exigere lucrum quantum sit infirmum ad venditorem, alium contractum licitum cum eodem, vel cum alio celebrasset?

Respond. Possit lucrum tantum exigere, quantum per contractum licitum lucratus esset: quia ex una parte talis mutuum, cum procedat bona fide, praesumitur vellic lucrum sine usura, & constabere omni meliori modo, quod potest; adeoque cum revera adstet iustus titulus, quatenus potest iustum contracontractum societatis, necesse, esse celebrare, eaeset implicite illud voluisse, etiam si nulli cogit de iusto titulo, & contractum illo; excommuni regula, quando actus uno modo non valet, & altero valet, censetur factus eo modo, quo valet. Ex alia parte, idem habet contractus contentus in dando lucrum; idem habet contractus ex parte utriusque contractibus sufficiens ad illum contractum.

2424 **N**on potest autem lucrum exigere, si mala fide contractum usurarum celebravit; quia licet ignoret contractum iustum quomodo potest iure, celebrans contractum, quem usurarium sciebat, iam expresse constare voluit usurarium contractum.

De usura apud Sect. in 4. disp. 15. qu. 2. l. 1. N. Crux, pag. 171. Tambur. som. 2. lib. 9. tract. 1. rom. 2. lib. 8. tract. 3. cap. 8. Balzum. lib. 3. tract. 5. cap. 3. Bonacin. rom. 2. a pag. 617. Cardenas disp. 23. & 25. Ciriacus cap. 79. Mendo ver. Usura.

GEN.

CENSUS

2425 Et si jus percipiendi pensionem aliquam annuam, vel mensuram ex re alterius nulli, & fructificat, super quo fundatur. Qui census vendit, dicitur Confessorius; qui censum emit, & exigit, dicitur Confessorius.

2426 Differtur in reservativum, & consignativum. Reservativus est quo nisi transferri rem suam in alienum, quod dominum directum, & utile, servatibi pensione annua super eadem re. Ut cum quis dat alieni suam rem suam cum onere, ut sibi certam pensionem annuam solvat. Liqueat in Beneficis Ecclesiasticis, quae concedi solent annua pensione reservata.

2427 Confignativus, de quo in praesenti est sermo, & Pontificis loquuntur. Ad quo quis alteri, conditio jus percipiendi annuam pensionem super rebus suis fructiferis immobilibus, aut mobilibus, vel super personis suis, manente integro dominio tam directo quam nulli, apud venditorem.

2428 Hinc dividitur in realem, personalem, & mixtum. Realis est, qui fundatur super re fructifera, in domo, praedio, &c. Personalis est, qui fundatur in ipsa persona, quae de se pensionem obligat, non ut persona, sed ut fructificat eam, quatenus suo labore & industria est utilis, & fructificat acquirere, unde pensio dicitur pectus. Mixtus est, qui immoventi super re, & persona fundatur: ita ut, si res cretat, maneat obligata persona ad censum solvendum, si differrentiam census realis, in quo percutitur re, personam census.

2429 Item census alius est redimibilis, alius irredimibilis; & denique census realis, alius perpetuus, alius temporarius; & hic alius vitalitius, scilicet durante vita, alius ad tot determinatos annos; deinceps, v. gr. viginti, &c.

2430 Ad census iure naturae requiruntur mutus contrahentium consensus, & iustum pretium, aeternis conditione rei, in qua census fundatur, quantitate pensionis, & temporis, ad quod emittit, & alius circumstantiis, ex quibus iudicio praesenti eretat, ut decretat vel ut iuris ad pensionem: v. num. 2431.

2431 Iure autem Canonico, praesertim S. Pii V. in Bulla: Cum una Apostolica, anno 1569. plures condiciones requiruntur, quarum praecipue, sine quibus contractus etiam in foro conscientiae est irritus, sunt: 2432 Prima, & principalior, ut census non fundatur, nisi super re immobilis, & fructifera; huiusmodi sunt domus, praedia, vinea, & alii redditus fundati supra Civitates, oppidum, praedium, pectentias item officia terrena fructifera, quae habentur pro immobilibus, atque super illis potest constitui census. Hinc prohibitus est census personalis, aut supra animalia, quia sunt mobilia; persona namque hominis est mobilis, de quo Job 7, dicitur: Partes eius vicia mea.

2433 2. Ut paratenis sine culpa censuatur res in totum, aut paratenis, ita ut non producat fructus sufficientes, nisi ad paratem pensionem, census etiam in totum, aut in partem percutit. Quod spectat ad naturam contractus census: v. n. 2425.

2434 3. Ut non fiat pactum, rectingens libertatem censuatur ad alienandum rem, nec actum aliquod solvendi censuatur pro facultate vendendi, quam sibi reservaverunt, ratione laudem.

2435 Laudem est certum pretium a novo emphyteuta solvendum in recognitionem domini proprietatis, quod habet dominus directus fundi solvitur ubi talis conventio adest in alienatione voluntaria, v. g. venditione rei ad emphyteusum concessa ab emphyteuta facta. Pretium laudemii ex parte est quinquagesima pars rei, ex consuetudine solent esse triplex, aut decima, juxta varias regiones; unde attendi debet consuetudo. Non solvitur in alienatione necessaria, ut quando in re emphyteutica succedit ha-

res. Quando Pater alius non habens, cum dat in dolum filio, quando res subrepta est, unde non emphyteuta, nec quando plures, qui non habent inter se dividunt. In alienatione autem censu non est solvendum laudemium. Censum enim ad emphyteuticas differt, quia in emphyteuti redditus apud dominum solvitur dominus directus, ac non potestatis, & transfertur dominium utile, seu usufructuarium in censu vero relidet apud dominum utrumque dominium, & solum transfertur in censualibus parajuris ad fructus, nempe ad certam pensionem exigendam ex dominio utili, ipsius domini: v. n. 2439.

2436 Confessorius autem rem vendere volens, monere debet censualiam, si rem ipse emere velit eodem pretio, quia est praefertendus, quo recusat, potest licite alteri vendere, cum onere studium census solvendi; sed recuset ex natura census surare, ut venditio fiat persona, a qua census fit aequo solvendum; nam si census sit in periculo, non solvatur, sed iniuria censualis, seu emptori.

2437 4. Ut census sit redimibilis ex parte censuatur, irritus, irredimibilis vero ex parte censualis. Pectus censuatur pensionem redimere eodem reddito pretio capitali, monendo censualiam ante duos menses; ad censualiam non potest invito venditore repetere pretium capitale.

De censu utriusque redimibilis, an sit licitus in foro conscientiae, fute agit Verriellius tr. 3. c. 9. 12. ad 14.

2438 5. Ut pensiones solvenda, aut decimae non solvant, non possint poni in sortem, seu pretium reale, in quo tale inno ut valeat, v. gr. &c. potest augeri census semel constitutus.

2439 6. Ut non fiat pactum, ut censuatur, non solvendo censum, teneatur solvere lucrum cessans, expensas, interese, aut ut res cedat in commissum. Per hoc autem prohibetur pacta, & pene, quae spectant solent in aliis contractibus; ad non prohibetur, quin emptor possit a venditore exigere satisfactionem, & pigora tam pro pensione, quam pro evizione, videlicet pro periculo, quod subit emptor, nec ob aliud jus alterius evictatur, hoc agit, aufertur ab ipso jus ad fructus tradit, quod onerat; nam jure naturae quilibet habet jus ad rem suam, quae post evizione fecerit, tractandum v. n. 2460.

2440 Caeterum Nicolaus V. in Const. Incepta, postest. Pastoralis, edita die 30. Septembris 1455 concessit Regno Siciliae, ut in creatione census apponi possint quaecumque pacta; hinc apponitur pactum, ut in eam causa solutio census vendatur praedium ad alienandum, & ad redimendum, de qua supra, & fute agit, omnino recolenda, in tom. 2. q. 18.

2441 Quantum ad conditiones a S. Pio V. requisitas in creatione census, Tambur. tom. 2. l. 9. r. 2. de censuris, ait, Bullam S. Pii solum obligare in terris Summi Pontificis, & ubi fuerit forte promulgata, & recepta; minime in Gallia, Germania, Belgio, & in Regno Siciliae, ubi non fuit promulgata, nec usque recepta. Insuper eius prohibitionem fundari in praesumptio fraudis, & utrae, adeoque, si haec revera non sint, contractum in foro conscientiae esse licitum, si cetera adfint iudices vero in foro fore iudicare debere secundum jus Pontificum.

Unde concludit, censum personalem esse licitum, & iustum, quia aequivalat censui reali. Nam in illi, quo contractus hic est onerosus, fute licet, & iustum bona sua opera acquirere possit; hinc ergo onerosus, censum realem esse licitum, quia pro illo emittit jus ad percipiendum fructus agrorum, domus, piscina, &c. Ita concedere delemus, esse licitum, emere rem ad fructum, ut in usu, & ad opera facere potest. Haec ratio licite persona venditur, aut locatur, ut liquet de servis, & famulis. Fute Verriellii num. 2437. cit.

PROPRIMUM JUDICIUM, ET PRAXIS.

2442 U T autem census personalis, praefato jure Pontifici, fit jure naturae iustus, attendi debet in praesenti, quia emittit census, fit res vera fructifera, & sufficiens ad sustinenda onera census. Audio namque (sic licet verum, quod quampulures mulieres mihi referunt) Confessorios quosdam inditrimam videtur censum personalem concedere, & re exanimata reperio, ac pecuniam ad censum dare mulierculis pauperibus, quantum labor & industria vix est sufficiens ad miseriam sustentandam propria vita, quam ad sustinenda onera census.

Contra cum census expulsum, etiam jure Pontificio lesalo, esse jure naturae injustum, illicitum, & pollutatum usuram, clare offendit. Census realis fundatus super re immobilis non fructifera, aut si fructifera, insufficiente tamen ad sustinenda onera. Illius census, vel quia repetitur parata aliis censibus, vel ex alio capite, est injustus, illicitus, & irritus jure naturae; igitur a fortiori talis erit census personalis fundatus super persona non fructifera, sine insufficiente ad sustinenda onera census; eo maxime, cum dicitur aequivalere censui reali, hinc si rem attente consideres, necum reperies, talem vitam, etiam toto jure naturae inspecto, lucrum reportare, non ex vi veri census, sed veri mutui; non ex jure alterius ad fructus, quos emittit, ex pecunia, quam illi tradiderit, & fit usuram, si de censu facile, passare. De quaeso, quod jus ad fructus illa emit, aut quos fructus sperat ex hereditate, v. num. 2443.

In ex praesenti hodierna usuram recte a Summi Pontificis, praefato jure, esse verum, ac non aliter praesumptam, & Pontificiae prohibitionis iudicium. Non desinat probis Confessoris ex iam recensitis, capita, quibus possunt facillime viduas, aialique honestas mulieres abique usurae periculo juvare.

QUANTITAS PENSIONIS IN CENSU

2443 C Onstitutum attendis circumstantiis: den. 2430. S. Solei esse quinque, septem, aut octo pro centum, juxta varias locorum consuetudines, quae tunc attendendae. Nicolaus V. cit. in nota. 1450 concessit Regno Siciliae, ut esse possit decem pro centum, seu unius pro decem, aut non plus.

2444 Philippus vero II. pro Regno Siciliae scripsit raxum ad quinque pro centum clausula irritante, ut in tom. 2. Pragm. Reg. Sic. tit. 46. prag. 3. de censu ordinatum & comandamio che die qui innanzi non si possa in detto Regno di Sicilia imporre, constituirsi, ne fondare di nuovo vendita nessuna di fuggire, e non essere redimibili, ne ricattare a meno prezzo di ventimila il milliare, che e il beneficio di cinque per cento; e che il contratto di vendite, o censu, che d'altra maniera si faranno, siano nulli, e di nessun valore, & effetto; e non si possi per via di quello domandare, ne riscattare in giudicio, ne suora, piu che la detta ragione, e rispetto.

At in Regno Siciliae observatur plures census fundari, & subjugationes fieri, ac permitti ad septem pro centum: q. tom. 2. num. 149.

2445 In censu temporali potest exigi major quantitas, quam in perpetuo; quia jus perpetuum ad fructus rei, cum parat majores fructus, quam temporaneum, est maioris pretii & valoris & ideo carius emittit ista. Majoritas in Theol. moral. disp. 5. quest. 3. num. 95. Joan. in Crui. per 180. Bonacin. tom. 1. per. 601. Tamb. tom. 2. lib. 9. traet. 2. Bufemb. lib. 3. traet. 5. cap. 3. dub. 9. Clericiacus cap. 93. Mendo.

CAMBIUM

2446 E S t commutatio pecuniae pro pecunia. Commutatio pecuniae pro redditu Emporiae. Commu-

mutatio rei pro alia re diversae rationis, v. gr. frumentum pro oleo, dicitur proprie Permutatio. Commutatio vero pecuniae pro pecunia, Cambium. Qui dat ad cambium, ut luereat, dicitur Cambior. Qui recipit ad cambium, & dat lucrum, Cambiarius.

2447 Cambium est duplex, reale, & quo pecunie realitatis cum alia pecunia commutatur, sicca, de quo infra. Reale, est duplex, minutum, seu manuale; & locale, seu per litteras.

2448 Cambium minutum est. Quo pecunia minor pecuniae cum majori praesentis commutatur, vel e converso; sicut cum commutatur moneta argentea cum aurea, patria & currens cum externa & non currente, nova cum veteri. Est licitum, si fit reale; imo est necessarium Republicae; homines enim saepe indigent commutare pecuniam magnam cum minuta pro usu commoedo ad res vulgares de necessitate emendae; & saepe indigent commutare minutam cum magna pro majori facilitate ad cum alio transportandum, aut recedendum.

Hinc potest ex cambio licite percipi moderatum lucrum; tam a Cambio publico ex officio, quam a privato, ob laborem, & obsequium, quod praestat ad cambiandum, ad pecuniam numerandam, ad quarandas, & tenendas pecunias diversis generis ad commoditatem communitatis potatas, &c.

Minus tamen exigere debet utramque, quam publicis, quia non hoc currunt plures alii tituli; praesertim quia hic est obligatus Reipublicae ad mutuandum, & inde non valet, ut postulat, sua pecuniam ad negotiandum applicare. Uterque debet minus exigere, quam ex cambio locali; quia in minuto non habetur transportatio virtualis pecuniae, sed pura commutatio manualis.

2449 Cambium locale, seu per litteras est, quo commutatur pecunia praesentis cum absentis, vel est, quo Cambior dat hic pecuniam Cambiario, ut non recipiat alibi cum certo lucro, vel quo Cambiarius dat hic pecuniam Cambiari, ut non recipiat alibi cum lucro Cambiarii. Exemplum utriusque, 1. Petrus indigens pecunia Patromi, cum petit a Cambiore Patromi, ut ipse Cambior illam per suos correspondentes recipiat Romae, ubi Cambiarius habet. 2. Cambiarius Patromi existens indigens pecunia Romae, vult pecuniam consignat Cambiario Patromi, ut eam a Cambiario correspondenti recipiat Romae. Utrumque cambium fit ad petitionem, & in gratiam, ac commoedum Cambiarii.

Potest, inde a Cambiore licite exigi iustum lucrum, juxta admissionem experti, & consuetudinem; in qua re magis experti sunt ipsi Cambiores. In cambio locali plures habentur alii tituli pro lucro, nisi nam labor, & expensae in destinando remissioni, & famulos ad cambiandum paratos, in conservandis correspondentibus in locis, ut numeris, & affectu pecuniae Cambiarii, quae si transportari deberet, Cambiarius expensas potest, atque pericula in ipso transportato virtualis pecuniae, quae fit per litteras, & correspondentes de uno in alium locum in commoedum Cambiarii petentis.

Cambior autem privatus, debet minus lucrum exigere, quam publicus, ob minus titulos. Uterque debet minus recipere, quam in transportatione reali. Donec uterque debet magis, vel minus lucrum reportare, attenda majori, vel minori distantia locorum. Potest tamen alteri lucrum cambii, plus exigere iuxta veterem morem, si pecunia Cambiarii sit majoris valoris intrinsece, quam moneta Cambiarii, & e converso compensare tenetur, & remittere aequivalens, si moneta Cambiarii sit majoris valoris intrinsece.

2450 Quando inter cambiantium reperit ex cambio aliqua cambium, si, qui presentibus ab altero potest ab illo lucrum cambii recipere: v. gr. ego pecunia hic Patromi, sed habeo Romae, & tu habes Patromi, sed ego es Romae: si me praeveneris, petendo a me cambium Romanum, possunt a te pecuniam ad cambium recipere. Et lucrum cambii reportare, quia tunc jure tuo inus in tui gratiam pretio estimabile, & libero te onere,

periculis, & expensis transmittendi pecuniam, quod non est minus pretio estimabile, quam si pecunia non indigerem. Ita fecit Bonac. tom. 3. dist. 3. q. 5. punct. unico. n. 25. de camb. & mut. c. 1.

2443 Cambium secum est, quando fingitur solutio facienda alibi, sed revera fit in eodem loco. Exemplum. Campior dat Campiario Panonmi centum aureos a Campario solentis Romae, sunt litterae Romanae, sed vel sine fide, vel non mittuntur, vel si mittantur, nihil operantur, eo quod Campiarius non habet acta, aut proxime pecuniam Romae a totum id fecit Campior, si hinc veniente tempore solvitionis facienda, Campiarius solvit Campiario Panonmi centum aureos, & quique aureos. Dicitur cambium secum, hoc est, nullum habens horem, quatenus caetero jure titulo fructificandi: sed est mutuum palliatum, & usura a quoniam lucrum reputatur ex pecunia praesenti, tradita cum pecunia praesenti, & dilatae temporis. Idem contingit, si Campior recipiat ad cambium Panonmi pecuniam solvendam Romae, aut ad nundinas, vulgo alle fieri: sed praesentio tempore tam solvit Campiario Panonmi, eo quia non habet pecuniam, aut correspondentes Romae, seu in nundinis.

2452 Cambium per litteras cum recambio, si sit reale, est licitum cum lucro. Habetur, quando v. g. fit cambium Panonni Romae, & vice versa Romam mittuntur litterae solvendi, ut supra, quibus Panonmi Romae fit cambium Panonmi, & pariter alibi vice versa mittuntur, quibus pecunia Panonmi recambitur.

Mastrius in Theolog. moral. disp. 3. q. 9. n. 116. Joann. la Cruz pag. 192. Bonac. tom. 2. Tambur. tom. 2. lib. 9. tract. 3. Bañez. lib. 3. tract. 5. cap. 3. d. 6. Clericus cap. 9. Mendo.

EMPTIO, ET VENDITIO.

2453 **Es** contractus constans reciproco consensu inter alios pro pretio, & pro mercibus. Utique contractus merces traditio compleretur, & utriusque iustitia in aequali valore meris, & pretii consistit. Unde substantialis venditionis sunt tria, consensus, pretium, & merx.

Vendi potest omnino res pretio estimabilis, quae est vel venditoris dominium. Hinc res spiritualis supernaturalis vendi non potest: quia non est pretio estimabilis.

2454 Res vendita, si percat, aut fiat detrior post traditionem, perit, aut fit detrior emptori: quia dominum perit. Si vero ante traditionem, tunc, si res empti sit determinata in individuo, v. g. haec domus, hic modus frumenti, haec ovis, &c. perit emptori, eique satisficit, nisi perierit culpa venditoris, aut nisi aliter conventum fuerit. Si autem sit indeterminata individuo, v. g. si emas decem oves ex grege decem modice tritici ex granario: vel si emas rem determinatam in corpore, indeterminatam quo mensuram, v. g. unum modium tritici ex hac massa: tunc ante traditionem, vel non frustrationem, perit venditori: ita est definitum ex iure ad determinatas litteras. Contra iure gentium dominum acquirunt, statim ea habetur utriusque contrahentis consensus absolutus. Hinc in Ecclesiis, & locis piis, dominium acquirunt ante traditionem.

2455 Si res eadem sit vendita pluribus, est eius, cui est tradita, si pretium solversit si nulli sit tradita, debetur ei, qui prius emit: alter vero habet actionem in venditore.

Emens nomine proprio, sed ex pecunia alterius, tenetur restituere pecuniam, sed facta rem emptam, nisi fit empti ex pecunia Ecclesiae, pupilli, aut minoris a tutore, vel curatore, ex pecunia militis, vel nisi fit empti ab uxore, aut marito, ex pecunia sibi ab altero eorum donata. Ita ex iure Fenech. hic. 2456 Fructus venditioe, in eodem tempore, sive mutuo sit, sive non, ad emptorem spectant, nisi aliter conventum fuerit: quia ius pars rei empti, &

2457 Res aliena vendi potest, si ignoretur esse alienam. Res furta ab emente bona fide praesertim non potest, nisi sciat extraordinario triginta annorum. Fenech. ex Abb. in cap. Nihil extra, de praescrip. v. num. 239.

2458 Venditor tenetur fu opere peccati mortalis, & solvitionis damni, praemortem de notabili vitio emptorem, si illud ignorat, v. g. si equus fit rursus, defectuosus, si donus fit rursus, si panis adustus, &c. Non tenetur illud manifestare, si vitium est manifestum, nempe si equus est claudus, capus: tenetur autem diminuerere pretium iudicio experti.

2459 Parturientes oves, v. g. si equus fit rursus, si panis adustus, &c. Non tenetur illud manifestare, si vitium est manifestum, nempe si equus est claudus, capus: tenetur autem diminuerere pretium iudicio experti.

2460 Item venditor tenetur monere emptorem de evizione, si adit periculum a venditoris, si adit periculum a venditoris, si adit periculum a venditoris, si adit periculum a venditoris.

2461 Pretium rei est duplex, legitimum, Quod est a lege, vel principe definitum, & naturale, Quod est pro merito bonum, & honestum, Pretium legitimum consistit in indivisibili, naturale vero habet latitudinem: dividitur enim in iustum, & medium, & infimum. Iota latitudinem huius triplicis pretii emens auvens, iusto pretio emit, aut vendit. Haec latitudo inter tres pretia iustum, & medium, aut quinquages, aut sex per centum: sed per tres attendi debet praesertim.

2462 Crescent pretium: 1. ex penuria meris: 2. ex abundantia pecuniae: 3. ex multitudinis em, totum: 4. ex penuria meris: 5. ex penuria meris: 6. ex abundantia pecuniae: 7. ex multitudinis em, totum: 8. ex penuria meris: 9. ex abundantia pecuniae: 10. ex multitudinis em, totum: 11. ex penuria meris: 12. ex abundantia pecuniae: 13. ex multitudinis em, totum: 14. ex penuria meris: 15. ex abundantia pecuniae: 16. ex multitudinis em, totum: 17. ex penuria meris: 18. ex abundantia pecuniae: 19. ex multitudinis em, totum: 20. ex penuria meris: 21. ex abundantia pecuniae: 22. ex multitudinis em, totum: 23. ex penuria meris: 24. ex abundantia pecuniae: 25. ex multitudinis em, totum: 26. ex penuria meris: 27. ex abundantia pecuniae: 28. ex multitudinis em, totum: 29. ex penuria meris: 30. ex abundantia pecuniae: 31. ex multitudinis em, totum: 32. ex penuria meris: 33. ex abundantia pecuniae: 34. ex multitudinis em, totum: 35. ex penuria meris: 36. ex abundantia pecuniae: 37. ex multitudinis em, totum: 38. ex penuria meris: 39. ex abundantia pecuniae: 40. ex multitudinis em, totum: 41. ex penuria meris: 42. ex abundantia pecuniae: 43. ex multitudinis em, totum: 44. ex penuria meris: 45. ex abundantia pecuniae: 46. ex multitudinis em, totum: 47. ex penuria meris: 48. ex abundantia pecuniae: 49. ex multitudinis em, totum: 50. ex penuria meris: 51. ex abundantia pecuniae: 52. ex multitudinis em, totum: 53. ex penuria meris: 54. ex abundantia pecuniae: 55. ex multitudinis em, totum: 56. ex penuria meris: 57. ex abundantia pecuniae: 58. ex multitudinis em, totum: 59. ex penuria meris: 60. ex abundantia pecuniae: 61. ex multitudinis em, totum: 62. ex penuria meris: 63. ex abundantia pecuniae: 64. ex multitudinis em, totum: 65. ex penuria meris: 66. ex abundantia pecuniae: 67. ex multitudinis em, totum: 68. ex penuria meris: 69. ex abundantia pecuniae: 70. ex multitudinis em, totum: 71. ex penuria meris: 72. ex abundantia pecuniae: 73. ex multitudinis em, totum: 74. ex penuria meris: 75. ex abundantia pecuniae: 76. ex multitudinis em, totum: 77. ex penuria meris: 78. ex abundantia pecuniae: 79. ex multitudinis em, totum: 80. ex penuria meris: 81. ex abundantia pecuniae: 82. ex multitudinis em, totum: 83. ex penuria meris: 84. ex abundantia pecuniae: 85. ex multitudinis em, totum: 86. ex penuria meris: 87. ex abundantia pecuniae: 88. ex multitudinis em, totum: 89. ex penuria meris: 90. ex abundantia pecuniae: 91. ex multitudinis em, totum: 92. ex penuria meris: 93. ex abundantia pecuniae: 94. ex multitudinis em, totum: 95. ex penuria meris: 96. ex abundantia pecuniae: 97. ex multitudinis em, totum: 98. ex penuria meris: 99. ex abundantia pecuniae: 100. ex multitudinis em, totum: 101. ex penuria meris: 102. ex abundantia pecuniae: 103. ex multitudinis em, totum: 104. ex penuria meris: 105. ex abundantia pecuniae: 106. ex multitudinis em, totum: 107. ex penuria meris: 108. ex abundantia pecuniae: 109. ex multitudinis em, totum: 110. ex penuria meris: 111. ex abundantia pecuniae: 112. ex multitudinis em, totum: 113. ex penuria meris: 114. ex abundantia pecuniae: 115. ex multitudinis em, totum: 116. ex penuria meris: 117. ex abundantia pecuniae: 118. ex multitudinis em, totum: 119. ex penuria meris: 120. ex abundantia pecuniae: 121. ex multitudinis em, totum: 122. ex penuria meris: 123. ex abundantia pecuniae: 124. ex multitudinis em, totum: 125. ex penuria meris: 126. ex abundantia pecuniae: 127. ex multitudinis em, totum: 128. ex penuria meris: 129. ex abundantia pecuniae: 130. ex multitudinis em, totum: 131. ex penuria meris: 132. ex abundantia pecuniae: 133. ex multitudinis em, totum: 134. ex penuria meris: 135. ex abundantia pecuniae: 136. ex multitudinis em, totum: 137. ex penuria meris: 138. ex abundantia pecuniae: 139. ex multitudinis em, totum: 140. ex penuria meris: 141. ex abundantia pecuniae: 142. ex multitudinis em, totum: 143. ex penuria meris: 144. ex abundantia pecuniae: 145. ex multitudinis em, totum: 146. ex penuria meris: 147. ex abundantia pecuniae: 148. ex multitudinis em, totum: 149. ex penuria meris: 150. ex abundantia pecuniae: 151. ex multitudinis em, totum: 152. ex penuria meris: 153. ex abundantia pecuniae: 154. ex multitudinis em, totum: 155. ex penuria meris: 156. ex abundantia pecuniae: 157. ex multitudinis em, totum: 158. ex penuria meris: 159. ex abundantia pecuniae: 160. ex multitudinis em, totum: 161. ex penuria meris: 162. ex abundantia pecuniae: 163. ex multitudinis em, totum: 164. ex penuria meris: 165. ex abundantia pecuniae: 166. ex multitudinis em, totum: 167. ex penuria meris: 168. ex abundantia pecuniae: 169. ex multitudinis em, totum: 170. ex penuria meris: 171. ex abundantia pecuniae: 172. ex multitudinis em, totum: 173. ex penuria meris: 174. ex abundantia pecuniae: 175. ex multitudinis em, totum: 176. ex penuria meris: 177. ex abundantia pecuniae: 178. ex multitudinis em, totum: 179. ex penuria meris: 180. ex abundantia pecuniae: 181. ex multitudinis em, totum: 182. ex penuria meris: 183. ex abundantia pecuniae: 184. ex multitudinis em, totum: 185. ex penuria meris: 186. ex abundantia pecuniae: 187. ex multitudinis em, totum: 188. ex penuria meris: 189. ex abundantia pecuniae: 190. ex multitudinis em, totum: 191. ex penuria meris: 192. ex abundantia pecuniae: 193. ex multitudinis em, totum: 194. ex penuria meris: 195. ex abundantia pecuniae: 196. ex multitudinis em, totum: 197. ex penuria meris: 198. ex abundantia pecuniae: 199. ex multitudinis em, totum: 200. ex penuria meris: 201. ex abundantia pecuniae: 202. ex multitudinis em, totum: 203. ex penuria meris: 204. ex abundantia pecuniae: 205. ex multitudinis em, totum: 206. ex penuria meris: 207. ex abundantia pecuniae: 208. ex multitudinis em, totum: 209. ex penuria meris: 210. ex abundantia pecuniae: 211. ex multitudinis em, totum: 212. ex penuria meris: 213. ex abundantia pecuniae: 214. ex multitudinis em, totum: 215. ex penuria meris: 216. ex abundantia pecuniae: 217. ex multitudinis em, totum: 218. ex penuria meris: 219. ex abundantia pecuniae: 220. ex multitudinis em, totum: 221. ex penuria meris: 222. ex abundantia pecuniae: 223. ex multitudinis em, totum: 224. ex penuria meris: 225. ex abundantia pecuniae: 226. ex multitudinis em, totum: 227. ex penuria meris: 228. ex abundantia pecuniae: 229. ex multitudinis em, totum: 230. ex penuria meris: 231. ex abundantia pecuniae: 232. ex multitudinis em, totum: 233. ex penuria meris: 234. ex abundantia pecuniae: 235. ex multitudinis em, totum: 236. ex penuria meris: 237. ex abundantia pecuniae: 238. ex multitudinis em, totum: 239. ex penuria meris: 240. ex abundantia pecuniae: 241. ex multitudinis em, totum: 242. ex penuria meris: 243. ex abundantia pecuniae: 244. ex multitudinis em, totum: 245. ex penuria meris: 246. ex abundantia pecuniae: 247. ex multitudinis em, totum: 248. ex penuria meris: 249. ex abundantia pecuniae: 250. ex multitudinis em, totum: 251. ex penuria meris: 252. ex abundantia pecuniae: 253. ex multitudinis em, totum: 254. ex penuria meris: 255. ex abundantia pecuniae: 256. ex multitudinis em, totum: 257. ex penuria meris: 258. ex abundantia pecuniae: 259. ex multitudinis em, totum: 260. ex penuria meris: 261. ex abundantia pecuniae: 262. ex multitudinis em, totum: 263. ex penuria meris: 264. ex abundantia pecuniae: 265. ex multitudinis em, totum: 266. ex penuria meris: 267. ex abundantia pecuniae: 268. ex multitudinis em, totum: 269. ex penuria meris: 270. ex abundantia pecuniae: 271. ex multitudinis em, totum: 272. ex penuria meris: 273. ex abundantia pecuniae: 274. ex multitudinis em, totum: 275. ex penuria meris: 276. ex abundantia pecuniae: 277. ex multitudinis em, totum: 278. ex penuria meris: 279. ex abundantia pecuniae: 280. ex multitudinis em, totum: 281. ex penuria meris: 282. ex abundantia pecuniae: 283. ex multitudinis em, totum: 284. ex penuria meris: 285. ex abundantia pecuniae: 286. ex multitudinis em, totum: 287. ex penuria meris: 288. ex abundantia pecuniae: 289. ex multitudinis em, totum: 290. ex penuria meris: 291. ex abundantia pecuniae: 292. ex multitudinis em, totum: 293. ex penuria meris: 294. ex abundantia pecuniae: 295. ex multitudinis em, totum: 296. ex penuria meris: 297. ex abundantia pecuniae: 298. ex multitudinis em, totum: 299. ex penuria meris: 300. ex abundantia pecuniae: 301. ex multitudinis em, totum: 302. ex penuria meris: 303. ex abundantia pecuniae: 304. ex multitudinis em, totum: 305. ex penuria meris: 306. ex abundantia pecuniae: 307. ex multitudinis em, totum: 308. ex penuria meris: 309. ex abundantia pecuniae: 310. ex multitudinis em, totum: 311. ex penuria meris: 312. ex abundantia pecuniae: 313. ex multitudinis em, totum: 314. ex penuria meris: 315. ex abundantia pecuniae: 316. ex multitudinis em, totum: 317. ex penuria meris: 318. ex abundantia pecuniae: 319. ex multitudinis em, totum: 320. ex penuria meris: 321. ex abundantia pecuniae: 322. ex multitudinis em, totum: 323. ex penuria meris: 324. ex abundantia pecuniae: 325. ex multitudinis em, totum: 326. ex penuria meris: 327. ex abundantia pecuniae: 328. ex multitudinis em, totum: 329. ex penuria meris: 330. ex abundantia pecuniae: 331. ex multitudinis em, totum: 332. ex penuria meris: 333. ex abundantia pecuniae: 334. ex multitudinis em, totum: 335. ex penuria meris: 336. ex abundantia pecuniae: 337. ex multitudinis em, totum: 338. ex penuria meris: 339. ex abundantia pecuniae: 340. ex multitudinis em, totum: 341. ex penuria meris: 342. ex abundantia pecuniae: 343. ex multitudinis em, totum: 344. ex penuria meris: 345. ex abundantia pecuniae: 346. ex multitudinis em, totum: 347. ex penuria meris: 348. ex abundantia pecuniae: 349. ex multitudinis em, totum: 350. ex penuria meris: 351. ex abundantia pecuniae: 352. ex multitudinis em, totum: 353. ex penuria meris: 354. ex abundantia pecuniae: 355. ex multitudinis em, totum: 356. ex penuria meris: 357. ex abundantia pecuniae: 358. ex multitudinis em, totum: 359. ex penuria meris: 360. ex abundantia pecuniae: 361. ex multitudinis em, totum: 362. ex penuria meris: 363. ex abundantia pecuniae: 364. ex multitudinis em, totum: 365. ex penuria meris: 366. ex abundantia pecuniae: 367. ex multitudinis em, totum: 368. ex penuria meris: 369. ex abundantia pecuniae: 370. ex multitudinis em, totum: 371. ex penuria meris: 372. ex abundantia pecuniae: 373. ex multitudinis em, totum: 374. ex penuria meris: 375. ex abundantia pecuniae: 376. ex multitudinis em, totum: 377. ex penuria meris: 378. ex abundantia pecuniae: 379. ex multitudinis em, totum: 380. ex penuria meris: 381. ex abundantia pecuniae: 382. ex multitudinis em, totum: 383. ex penuria meris: 384. ex abundantia pecuniae: 385. ex multitudinis em, totum: 386. ex penuria meris: 387. ex abundantia pecuniae: 388. ex multitudinis em, totum: 389. ex penuria meris: 390. ex abundantia pecuniae: 391. ex multitudinis em, totum: 392. ex penuria meris: 393. ex abundantia pecuniae: 394. ex multitudinis em, totum: 395. ex penuria meris: 396. ex abundantia pecuniae: 397. ex multitudinis em, totum: 398. ex penuria meris: 399. ex abundantia pecuniae: 400. ex multitudinis em, totum: 401. ex penuria meris: 402. ex abundantia pecuniae: 403. ex multitudinis em, totum: 404. ex penuria meris: 405. ex abundantia pecuniae: 406. ex multitudinis em, totum: 407. ex penuria meris: 408. ex abundantia pecuniae: 409. ex multitudinis em, totum: 410. ex penuria meris: 411. ex abundantia pecuniae: 412. ex multitudinis em, totum: 413. ex penuria meris: 414. ex abundantia pecuniae: 415. ex multitudinis em, totum: 416. ex penuria meris: 417. ex abundantia pecuniae: 418. ex multitudinis em, totum: 419. ex penuria meris: 420. ex abundantia pecuniae: 421. ex multitudinis em, totum: 422. ex penuria meris: 423. ex abundantia pecuniae: 424. ex multitudinis em, totum: 425. ex penuria meris: 426. ex abundantia pecuniae: 427. ex multitudinis em, totum: 428. ex penuria meris: 429. ex abundantia pecuniae: 430. ex multitudinis em, totum: 431. ex penuria meris: 432. ex abundantia pecuniae: 433. ex multitudinis em, totum: 434. ex penuria meris: 435. ex abundantia pecuniae: 436. ex multitudinis em, totum: 437. ex penuria meris: 438. ex abundantia pecuniae: 439. ex multitudinis em, totum: 440. ex penuria meris: 441. ex abundantia pecuniae: 442. ex multitudinis em, totum: 443. ex penuria meris: 444. ex abundantia pecuniae: 445. ex multitudinis em, totum: 446. ex penuria meris: 447. ex abundantia pecuniae: 448. ex multitudinis em, totum: 449. ex penuria meris: 450. ex abundantia pecuniae: 451. ex multitudinis em, totum: 452. ex penuria meris: 453. ex abundantia pecuniae: 454. ex multitudinis em, totum: 455. ex penuria meris: 456. ex abundantia pecuniae: 457. ex multitudinis em, totum: 458. ex penuria meris: 459. ex abundantia pecuniae: 460. ex multitudinis em, totum: 461. ex penuria meris: 462. ex abundantia pecuniae: 463. ex multitudinis em, totum: 464. ex penuria meris: 465. ex abundantia pecuniae: 466. ex multitudinis em, totum: 467. ex penuria meris: 468. ex abundantia pecuniae: 469. ex multitudinis em, totum: 470. ex penuria meris: 471. ex abundantia pecuniae: 472. ex multitudinis em, totum: 473. ex penuria meris: 474. ex abundantia pecuniae: 475. ex multitudinis em, totum: 476. ex penuria meris: 477. ex abundantia pecuniae: 478. ex multitudinis em, totum: 479. ex penuria meris: 480. ex abundantia pecuniae: 481. ex multitudinis em, totum: 482. ex penuria meris: 483. ex abundantia pecuniae: 484. ex multitudinis em, totum: 485. ex penuria meris: 486. ex abundantia pecuniae: 487. ex multitudinis em, totum: 488. ex penuria meris: 489. ex abundantia pecuniae: 490. ex multitudinis em, totum: 491. ex penuria meris: 492. ex abundantia pecuniae: 493. ex multitudinis em, totum: 494. ex penuria meris: 495. ex abundantia pecuniae: 496. ex multitudinis em, totum: 497. ex penuria meris: 498. ex abundantia pecuniae: 499. ex multitudinis em, totum: 500. ex penuria meris: 501. ex abundantia pecuniae: 502. ex multitudinis em, totum: 503. ex penuria meris: 504. ex abundantia pecuniae: 505. ex multitudinis em, totum: 506. ex penuria meris: 507. ex abundantia pecuniae: 508. ex multitudinis em, totum: 509. ex penuria meris: 510. ex abundantia pecuniae: 511. ex multitudinis em, totum: 512. ex penuria meris: 513. ex abundantia pecuniae: 514. ex multitudinis em, totum: 515. ex penuria meris: 516. ex abundantia pecuniae: 517. ex multitudinis em, totum: 518. ex penuria meris: 519. ex abundantia pecuniae: 520. ex multitudinis em, totum: 521. ex penuria meris: 522. ex abundantia pecuniae: 523. ex multitudinis em, totum: 524. ex penuria meris: 525. ex abundantia pecuniae: 526. ex multitudinis em, totum: 527. ex penuria meris: 528. ex abundantia pecuniae: 529. ex multitudinis em, totum: 530. ex penuria meris: 531. ex abundantia pecuniae: 532. ex multitudinis em, totum: 533. ex penuria meris: 534. ex abundantia pecuniae: 535. ex multitudinis em, totum: 536. ex penuria meris: 537. ex abundantia pecuniae: 538. ex multitudinis em, totum: 539. ex penuria meris: 540. ex abundantia pecuniae: 541. ex multitudinis em, totum: 542. ex penuria meris: 543. ex abundantia pecuniae: 544. ex multitudinis em, totum: 545. ex penuria meris: 546. ex abundantia pecuniae: 547. ex multitudinis em, totum: 548. ex penuria meris: 549. ex abundantia pecuniae: 550. ex multitudinis em, totum: 551. ex penuria meris: 552. ex abundantia pecuniae: 553. ex multitudinis em, totum: 554. ex penuria meris: 555. ex abundantia pecuniae: 556. ex multitudinis em, totum: 557. ex penuria meris: 558. ex abundantia pecuniae: 559. ex multitudinis em, totum: 560. ex penuria meris: 561. ex abundantia pecuniae: 562. ex multitudinis em, totum: 563. ex penuria meris: 564. ex abundantia pecuniae: 565. ex multitudinis em, totum: 566. ex penuria meris: 567. ex abundantia pecuniae: 568. ex multitudinis em, totum: 569. ex penuria meris: 570. ex abundantia pecuniae: 571. ex multitudinis em, totum: 572. ex penuria meris: 573. ex abundantia pecuniae: 574. ex multitudinis em, totum: 575. ex penuria meris: 576. ex abundantia pecuniae: 577. ex multitudinis em, totum: 578. ex penuria meris: 579. ex abundantia pecuniae: 580. ex multitudinis em, totum: 581. ex penuria meris: 582. ex abundantia pecuniae: 583. ex multitudinis em, totum: 584. ex penuria meris: 585. ex abundantia pecuniae: 586. ex multitudinis em, totum: 587. ex penuria meris: 588. ex abundantia pecuniae: 589. ex multitudinis em, totum: 590. ex penuria meris: 591. ex abundantia pecuniae: 592. ex multitudinis em, totum: 593. ex penuria meris: 594. ex abundantia pecuniae: 595. ex multitudinis em, totum: 596. ex penuria meris: 597. ex abundantia pecuniae: 598. ex multitudinis em, totum: 599. ex penuria meris: 600. ex abundantia pecuniae: 601. ex multitudinis em, totum: 602. ex penuria meris: 603. ex abundantia pecuniae: 604. ex multitudinis em, totum: 605. ex penuria meris: 606. ex abundantia pecuniae: 607. ex multitudinis em, totum: 608. ex penuria meris: 609. ex abundantia pecuniae: 610. ex multitudinis em, totum: 611. ex penuria meris: 612. ex abundantia pecuniae: 613. ex multitudinis em, totum: 614. ex penuria meris: 615. ex abundantia pecuniae: 616. ex multitudinis em, totum: 617. ex penuria meris: 618. ex abundantia pecuniae: 619. ex multitudinis em, totum: 620. ex penuria meris: 621. ex abundantia pecuniae: 622. ex multitudinis em, totum: 623. ex penuria meris: 624. ex abundantia pecuniae: 625. ex multitudinis em, totum: 626. ex penuria meris: 627. ex abundantia pecuniae: 628. ex multitudinis em, totum: 629. ex penuria meris: 630. ex abundantia pecuniae: 631. ex multitudinis em, totum: 632. ex penuria meris: 633. ex abundantia pecuniae: 634. ex multitudinis em, totum: 635. ex penuria meris: 636. ex abundantia pecuniae: 637. ex multitudinis em, totum: 638. ex penuria meris: 639. ex abundantia pecuniae: 640. ex multitudinis em, totum: 641. ex penuria meris: 642. ex abundantia pecuniae: 643. ex multitudinis em, totum: 644. ex penuria meris: 645. ex abundantia pecuniae: 646. ex multitudinis em, totum: 647. ex penuria meris: 648. ex abundantia pecuniae: 649. ex multitudinis em, totum: 650. ex penuria meris: 651. ex abundantia pecuniae: 652. ex multitudinis em, totum: 653. ex penuria meris: 654. ex abundantia pecuniae: 655. ex multitudinis em, totum: 656. ex penuria meris: 657. ex abundantia pecuniae: 658. ex multitudinis em, totum: 659. ex penuria meris: 660. ex abundantia pecuniae: 661. ex multitudinis em, totum: 662. ex penuria meris: 663. ex abundantia pecuniae: 664. ex multitudinis em, totum: 665. ex penuria meris: 666. ex abundantia pecuniae: 667. ex multitudinis em, totum: 668. ex penuria meris: 669. ex abundantia pecuniae: 670. ex multitudinis em, totum: 671. ex penuria meris: 672. ex abundantia pecuniae: 673. ex multitudinis em, totum: 674. ex penuria meris: 675. ex abundantia pecuniae: 676. ex multitudinis em, totum: 677. ex penuria meris: 678. ex abundantia pecuniae: 679. ex multitudinis em, totum: 680. ex penuria meris: 681. ex abundantia pecuniae: 682. ex multitudinis em, totum: 683. ex penuria meris: 684. ex abundantia pecuniae: 685. ex multitudinis em, totum: 686. ex penuria meris: 687. ex abundantia pecuniae: 688. ex multitudinis em, totum: 689. ex penuria meris: 690. ex abundantia pecuniae: 691. ex multitudinis em, totum: 692. ex penuria meris: 693. ex abundantia pecuniae: 694. ex multitudinis em, totum: 695. ex penuria meris: 696. ex abundantia pecuniae: 697. ex multitudinis em, totum: 698. ex penuria meris: 699. ex abundantia pecuniae: 700. ex multitudinis em, totum: 701. ex penuria meris: 702. ex abundantia pecuniae: 703. ex multitudinis em, totum: 704. ex penuria meris: 705. ex abundantia pecuniae: 706. ex multitudinis em, totum: 707. ex penuria meris: 708. ex abundantia pecuniae: 709. ex multitudinis em, totum: 710. ex penuria meris: 711. ex abundantia pecuniae: 712. ex multitudinis em, totum: 713. ex penuria meris: 714. ex abundantia pecuniae: 715. ex multitudinis em, totum: 716. ex penuria meris: 717. ex abundantia pecuniae: 718. ex multitudinis em, totum: 719. ex penuria meris: 720. ex abundantia pecuniae: 721. ex multitudinis em, totum: 722. ex penuria meris: 723. ex abundantia pecuniae: 724. ex multitudinis em, totum: 725. ex penuria meris: 726. ex abundantia pecuniae: 727. ex multitudinis em, totum: 728. ex penuria meris: 729. ex abundantia pecuniae: 730. ex multitudinis em, totum: 731. ex penuria meris: 732. ex abundantia pecuniae: 733. ex multitudinis em, totum: 734. ex penuria meris: 735. ex abundantia pecuniae: 736. ex multitudinis em, totum: 737. ex penuria meris: 738. ex abundantia pecuniae: 739. ex multitudinis em, totum: 740. ex penuria meris: 741. ex abundantia pecuniae: 742. ex multitudinis em, totum: 743. ex penuria meris: 744. ex abundantia pecuniae: 745. ex multitudinis em, totum: 746. ex penuria meris: 747. ex abundantia pecuniae: 748. ex multitudinis em, totum: 749. ex penuria meris: 750. ex abundantia pecuniae: 751. ex multitudinis em, totum: 752. ex penuria meris: 753. ex abundantia pecuniae: 754. ex multitudinis em, totum: 755. ex penuria meris: 756. ex abundantia pecuniae: 757. ex multitudinis em, totum: 758. ex penuria meris: 759. ex abundantia pecuniae: 760. ex multitudinis em, totum: 761. ex penuria meris: 762. ex abundantia pecuniae: 763. ex multitudinis em, totum: 764. ex penuria meris: 765. ex abundantia pecuniae: 766. ex multitudinis em, totum: 767. ex penuria meris: 768. ex abundantia pecuniae: 769. ex multitudinis em, totum: 770. ex penuria meris: 771. ex abundantia pecuniae: 772. ex multitudinis em, totum: 773. ex penuria meris: 774. ex abundantia pecuniae: 775. ex multitudinis em, totum: 776. ex penuria meris: 777. ex abundantia pecuniae: 778. ex multitudinis em, totum: 779. ex penuria meris: 780. ex abundantia pecuniae: 781. ex multitudinis em, totum: 782. ex penuria meris: 783. ex abundantia pecuniae: 784. ex multitudinis em, totum: 785. ex penuria meris: 786. ex abundantia pecuniae: 787. ex multitudinis em, totum: 788. ex penuria meris: 789. ex abundantia pecuniae: 790. ex multitudinis em, totum: 791. ex penuria meris: 792. ex abundantia pecuniae: 793. ex multitudinis em, totum: 794. ex penuria meris: 795. ex abundantia pecuniae: 796. ex multitudinis em, totum: 797. ex penuria meris: 798. ex abundantia pecuniae: 799. ex multitudinis em, totum: 800. ex penuria meris: 801. ex abundantia pecuniae: 802. ex multitudinis em, totum: 803. ex penuria meris: 804. ex abundantia pecuniae: 805. ex multitudinis em, totum: 806. ex penuria meris: 807. ex abundantia pecuniae: 808. ex multitudinis em, totum: 809. ex penuria meris: 810. ex abundantia pecuniae: 811. ex multitudinis em, totum: 812. ex penuria meris: 813. ex abundantia pecuniae: 814. ex multitudinis em, totum: 815. ex penuria meris: 816. ex abundantia pecuniae: 817. ex multitudinis em, totum: 818. ex penuria meris: 819. ex abundantia pecuniae: 820. ex multitudinis em, totum: 821. ex penuria meris: 822. ex abundantia pecuniae: 823. ex multitudinis em, totum: 824. ex penuria meris: 825. ex abundantia pecuniae: 826. ex multitudinis em, totum: 827. ex penuria meris: 828. ex abundantia pecuniae: 829. ex multitudinis em, totum: 830. ex penuria meris: 831. ex abundantia pecuniae: 832. ex multitudinis em, totum: 833. ex penuria meris: 834. ex abundantia pecuniae: 835. ex multitudinis em, totum: 836. ex penuria meris: 837. ex abundantia pecuniae: 838. ex multitudinis em, totum: 839. ex penuria meris: 840. ex abundantia pecuniae: 841. ex multitudinis em, totum: 842. ex penuria meris: 843. ex abundantia pecuniae: 844. ex multitudinis em, totum: 845. ex penuria meris: 846. ex abundantia pecuniae: 847. ex multitudinis em, totum: 848. ex penuria meris: 849. ex abundantia pecuniae: 850. ex multitudinis em, totum: 851. ex penuria meris:

nis dicit minato pretio emere frumentum colligendum; & consignandum tempore æstatis. Idem die de aliis fructibus. Diana pars. 3. c. 5. res. 115. Tamb.

2481 Triplex pretium excipitur potest. 1. Quod currit tunc, quando fit contractus. 2. Quod currit tunc, quando fit collectio, & consignatio. 3. Tale, quod ab ipse contrahentibus tunc, quando fit contractus, determinatur, independenter ab eo, quod currit tunc, aut currit tunc.

2482 Primum pretium in casu frumenti, & similium, non est in mentem retinendum, cum fit in evidendam emptionis; pretio namque hęcimus, quando fit contractus, frumentum solet carius emi, quam tempore æstatis, quando fit collectio, & adeo non potest præsumi, quod mercator velit in maiori fructum emere carius, quam valet tempore traditionis.

Dixi, in casu frumenti, & similium; quia in casu rei, quæ est plus valitura tempore traditionis, determinatur pretium, quod currit, quando fit contractus, est usura; quia iustum pretium est illud, quod res valet tempore traditionis, unde fit equum valiturum post annum centum & decem, emas centum, quantum valet, quando fit contractus; & idem est, ac si tunc decem centum, & recepturus post annum centum & decem ratione temporis; & anticipatæ solutionis; quæ est usura. Si vero adit lucrum cessans, damnum emergens, vel periculum non habenti rem emptam, aut sinceram, &c. tunc utique poterit aliquid proportionatum ultra accipi.

Primum ergo pretium in rebus, quo plus valet tempore traditionis, est iniustum, nisi adit lucrum cessans, &c. in rebus vero, quo plus valet tempore contractus, quam traditionis, ut in casu frumenti, & similium, non est videtur profuturum.

2483 Secundum pretium est iustum, quia iustum pretium est illud, quod res valet tempore traditionis.

2484 Tertium pretium independenter a lucro cessante, & periculo, est iustum, si determinatur pretium illud, quod frumentum, aut res tempore consignationis prohibetur creditor valitura. Imo quando probabilis futuri pretii non potest haberi, consilium potest determinatum pretium, & non ad meram ementis voluntatem, sed alterius experti arbitrio; tunc namque par est in emente & vendente periculum, uti ludus fortunæ.

2485 Potest mercator præter contractum licite accipere a massario pignus, quia quilibet habet jus negotiandi circa rem suam maiori cautione, quia potest.

2486 Argumentum, quod frumentum facere folere in horreo a die collectionis usque ad diem traditionis, in contractu prædictum, est massarii, potest vero mercatoris, quia dominium adit transfertur per traditionem rei; unde mercator fit frumenti dominus, quando ipse frumentum tradidit, et nota fiat pectea. In Sicilia frumentum prædicti folere consignandum die 15. Augusti, nec vero imponi solet postea mense. Odobris post diem D. Francisci, in pluribus vero locis imponi solet post diem 15. Augusti.

QUÆRES II.

2487 An qui massarium non est, possit nisi contractum ad metum cum mercatore, vel cum eo, qui mercator non est?

R. Ep. qui massarius non est, licet segere careat, certo tamen sperat frumentum per emptorem, aut alia via habere; licite potest hunc inire contractum, etiam cum eo, qui mercator non est; quia quilibet habet jus vendendi id, quod esse potest habiturum, pariter & emendi id, quod pruden- teratur. Ille vero, qui nulla via potest frumentum habere, non potest hunc contractum inire sine peccato, & periculo, quia simulat vendere, cum revera nil vendat. Nec mercator id sciens potest lucrum mere accipere, alias committeret usuram ob mutuum palliatum, vel futurum: v. n. 2495.

QUÆRES VI.

AN CONTRACTUS A GODERE,

2493 Quis Petrus dat tibi pecuniam, v. gr. centum aureos; tu vero das illi domum, cum pacto, ut quilibet fructus datus, donec tu reddas pecuniam, possit licitari per contractum venditionis, & pacto retrovenditionis, quatenus videlicet tu vendas domum Petro centum aureos, cum pacto, ut post decem annos Petrus eodem pretio tibi reddat domum?

V. Idem, quod sic; quia in contractu emphiteutico tu potes dare domum Petro, & percipere annum centum, & tamen Petro post decem annos tenetur tibi reddere domum; ita & ibi.

Respond. Non posse, juxta dicta num. 2389, quia in contractu venditionis transfertur dominium directum, sit ut completa emptione, & venditione, res fit in contractu a godere; hinc erit venditio Petro, non licet in contractu a godere; hinc erit venditio palliata, & contractus mohatra.

2494 Non tenet paritas contractus emphiteutici & quia in hoc venditur, seu traditur ad tempus dominium utile, seu usufructus ex re fructifera, necpe ex domo, cujus dominium directum residet penes proprietarium. Tum quia contractus emphiteuticus fit supra rem immobilis, & fructiferam; pecunia vero, nec est immobilis, nec fructifera: v. n. 906. & n. 2389.

QUÆRES VII.

2495 An contractus inter mulierem excoerit solvitur pro pecunia tunc, vulgo ad uso di ritti di tela, di fargetta, &c. si licitus?

C. Contractus fit efformatur: Dat mulier alteri tarenos septem, quod est verum pretium, quo a mercatoribus vendi solet ulna fargetta; ipsa tamen mulier ultimam unam fargetta, que tarenos septem valet, vendit tarenos duodecim, ea lege, ut mulier altera, que emere dicitur, venditrici solvat grana duo quolibet die, usque ad extinctionem tarenorum duodecim; & ita per septem quatuor mensium, quod ad complendam solutionem requiritur, venditrici lucrum reportat tarenorum quinque. Ita similiter de contractu ad usum di ritti.

Resp. Esse in se contractum mutui, & usurarium; quia cum revera fargetta illa non esse excoerit, quod est mutui, nec tempore lucri pecunia tradita, ob solam temporis dilationem, palliatur contractus emptionis, & venditionis.

2496 Dixi, in se; quia si adit periculum, quatenus, qui pecuniam dedit, tutum pignus non accepit, vel adit lucrum cessans, &c. tunc quidem potest quæsi lucri supra tarenos septem, quos dedit, reportare, sed proportionatum lucro cessanti, aut periculo, juxta futurum dicta de periculo, & lucro cessante; si minime tunc excedat, ut ex septem per quatuor menses accipiat periculum, quod in eo accipere ex centum datis septuaginta lucri. Excoeritari non potest scelus majus; inquiratur usura? v. n. 2489.

QUÆRES VIII.

AN CONTRACTUS A PAGARE, & CONSIGNARE

2497 Sic licitus?

P. Ravis. Mercator mense Januarii vendit emptori centum modios tritici, quos revera habet, consignando mense Julii, quando emens solvit pretium; Examen Ecclesiast.

tenetur autem mercator frumentum dare, quoniam emptor petierit, medio tempore a Januarii ad Julium, quo tempore frumentum fit periculum, & expensis mercatoris; eo vero clauso, potest venditor cogere emptorem, ut frumentum accipiat, & proferat, quod alius deinde interesse, expensæ, & periculum sunt penes emptorem.

Pretium autem non est illud, quod currit mense Januarii, sed quod currit mense Julii, sed tribus rebus, v. gr. plus eo, quod currit mense Januarii, quando fit contractus, ita ut si tunc pretium est quinquaginta, pretium taxatur quinquaginta tribus rebus. Hoc præsumo.

2498 Respondet Diana pars. 1. tract. 8. res. 65, esse licitum; quia est verus contractus emptionis & venditionis; & illud plus trium tarenorum accipitur. 1. Pro expensis, labore, & periculo, quo mercator subit ex eo, quod est obligatus frumentum conservare ad mensem Julium. 2. Quia patet est utroque periculum lucrandi, & perdendi nam mense Julio pretium potest esse majus, vel minus.

EMPTIO REI PECUNIA ANTICIPATA, ET VENDITIO REI AD CREDITUM, SOLUTIONE PECUNIE DILATA.

2499 Dico I. Te non posse minoris iusto pretio rem emere, ex hoc practice, quod pecunia anticipata emis; quia lucrum reportas ex tua pecunia anticipata tempore in totum, aut in partem soluta. Iustum autem pretium est illud, quod res valet tempore traditionis, de quo late didimus est v. 2482.

2500 Dico 2. Te non posse carius ultra iustum pretium rem v. gr. pannum, &c. vendere, ex hoc practice, quia ad creditum vendis; quia lucrum reportas non est pretio panis, sed ex dilatione temporis, quod non est tutum; unde venditio ad creditum carius iusto pretio est virtualis maruatio. Non potest licite vendentem juvare lucrum cessans. 1. Quia ad creditum vendens plures vendit merces, & plures habet emptores, quam si pecunia numerata venderet. 2. Quia licet liberat a pluribus periculis, quibus sunt exposita merces, si diu invendita in officina detinatur; panus enim est expositus cariei; & quo diu detinentur, eo magis perdetur. 3. Quia qui pecunia numerata emit, vult pretio infimo vendere, qui vero ad creditum vendit, potest pretio supremo vendere, & ita intra limites iusti pretii lucrari; quæ si attente considerentur, compensant venditori lucrum cessans; ac proinde vendens ad creditum, non potest ex vi lucri cessantis lucrari. Et solam potest qui numeratum supra iustum pretium ratione periculi amittendi rem venditam, pretium, si venditor prudenter tale periculum cognoscit; scilicet namque contingit, ut ementes pannum, aut telam rediret, postea auguriant, aut se abscondant insoluto pretio, quod periculum cessat, si venditor accipiat totum pignus, aut vendat personæ, de cuius fidelitate suspicari non potest.

Secutus in 4. dist. 1. num. 1. Joan. in Crux pag. 146. Bonacini tom. 2. pag. 592. Balfamb. lib. 3. tract. 5. c. 6. 3. dist. 8. Tambur. tom. 2. lib. 9. tractat. 5. can. 1. lib. 8. tract. 3. cap. 7. tract. 5.

CONTRACTUS MOHATRA

2501 Est, quo quis emis credit, & pretio supremo merces a mercatore, easque eidem retrovendit pretio infimo, nisi vitior. Declaratur exemplo. 2502 Petrus indigens pecunia, petit mutuum centum scura a mercatore, qui respondens se pecuniam non habere, offert suas merces: inde vendit Petro quantitatem panis pretio summo iusto, quod supponitur totum.

